

4. Стендер С. В., Лисак О. І. & Лук'яненко Н. Е. (2023). Розвиток електронної комерції та її вплив на цифрову економіку. *Академічні візії*. 2023. Вип. 24. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/619>.

5. Інноваційні методи інтернет-торгівлі / О. І. Лисак, Л. О. Андрєєва, В. М. Тебенко// *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2020. № 2(39) . С. 103-111.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ТА РОБОТИЗАЦІЯ, ЯК ПРОЦЕСИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОГО РИНКУ ПРАЦІ

Бутенко Т. В.

Аспірантка 3 курсу кафедри економіки і бізнесу Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Розвиток цифрової економіки, заснованої на виробництві, поширенні і споживанні інформації, викликає великі соціально-економічні зрушення, у тому числі і в сфері трудових відносин, при цьому змінюється тип професійної діяльності і характер самої праці[1]. Цифровізація суспільства стала можлива в силу технологічних змін у світовій і вітчизняній економіці, які супроводжувалися розвитком певного типу технологічного укладу [2].

Цифровізація економіки надає суттєвий вплив на ринки праці, приводячи до скорочення низько кваліфікованих робочих місць, підвищенні рівня роботизації виробництв, диференціації форм організації виробництв, перегляд типів господарських відносин. Властиві цифровий економіці досягнення несуть в собі виклики, з якими стикається все суспільство. Одним з таких викликів є вплив цифрових технологій на ринок праці, при якому, з одного боку, зникають мільйони робочих місць, а з іншого боку, виникає гострий дефіцит кваліфікованих кадрів[3].

Вплив цифровізації на ринок праці має свої переваги та недоліки. Серед факторів, які сприятимуть зростанню зайнятості, виділяють: появу робочих місць за рахунок нових професій; зростання попиту на існуючі професії в ІТ-сфері; скорочення фрикційного безробіття за рахунок скорочення часу пошуку роботи через Інтернет; збільшення кількості робочих місць на віддалених територіях. Фактори, які сприятимуть зростанню безробіття: автоматизація робочих місць, яка витіснить певний ряд професій; можливе структурне безробіття через різницю в часі між виникненням потреби у висококваліфікованих працівниках і підготовкою таких працівників[4]. У глобальному масштабі частка робочих місць, схильних до ризику автоматизації та роботизації, варіюється від країни до країни. У світі за останні роки (у період з 2016 по 2022 р.) було встановлено 1,950 млн промислових роботів, тоді як в Україні лише близько 5 тис. (0,25%) [5]. При цьому Україна значно наростила обсяги встановлюваних промислових роботів починаючи з 2018 року. У світі в середньому на 10 тис. працівників припадає 113 роботів [6], в Україні – 5 (в 20 разів менше) (рис. 1).

Роботизація в промисловості збільшує продуктивність праці, створює нові типи робочих місць, одночасно скорочуючи ті, які вимагають значної частки немеханізованої праці, підвищуючи заробітну плату на збережених робочих місцях. Роботизація зробила ряд професій менш важливими, а деякі з них стали мало затребуваними [7].

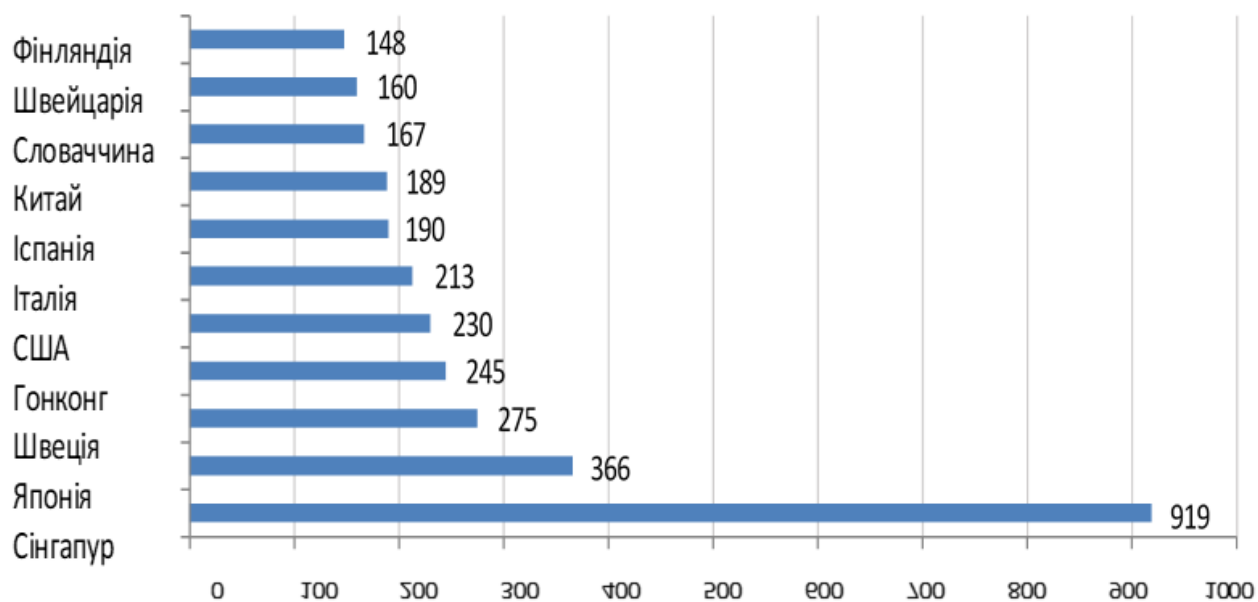

Рис. 1. Кількість робіт, встановлених на 10 тис. співробітників в промисловості у 2022 р. в різних країнах, складено автором за даними [6]

В останні роки багато країн зіткнулися з серйозними проблемами на ринку праці, пов'язаними з автоматизацією виробництва – рівень безробіття став значно вищим, ніж десять років тому [8]. Очевидно, що при цифровізації економіки неминуче виникають структурні проблеми ринку праці (табл. 1)

Таблиця 1

Рівень автоматизації ряду країн і чисельність робітників, яких торкнеться автоматизація, 2025 р.

Країна	Потенційна автоматизація, %	Чисельність робітників, яких торкнеться автоматизація, млн. осіб
Японія	55	36,8
Індія	54	236,3
Китай	50	396,8
Україна	49	34,3
Німеччина	47	19,8
Іспанія	49	9,0
Англія	42	12,1
Америка	47	61,3
Італія	50	12,2
Канада	48	6,9

Джерело: складено автором за даними [2]

До 2030 р. автоматизація додасть 0,3-2,2% до сукупного річного зростання продуктивності у світовій економіці. За даними McKinsey Global Institute (MGI), автоматизація зможе значно трансформувати людську працю, але не замінить її. Незважаючи на те, що третина завдань, пов'язаних з 60% професій, може бути автоматизована, тільки близько 3% робочих місць можливо повністю автоматизувати, виключивши їх за допомогою сучасних технологій автоматизації [9].

Висновки. Цифровізація економіки посилює поляризацію на світовому ринку праці, призводить до нерівності доходів, незатребуваними стають не лише окремі посади, а й функціональні підрозділи та цілі галузі. Підвищення продуктивності досягається за рахунок роботизації та залучення обмеженої кількості висококваліфікованих спеціалістів, що посилює конкуренцію між роботодавцями на регіональному та світовому ринках.

Останні дослідження показують, що в найближчі роки в усьому світі прогнозується менше скорочень робочих місць через низькі темпи роботизації промисловості, а також через об'єктивну неможливість повної заміни людини роботами в технологічних процесах. При цьому очевидно, що внаслідок розширення автоматизації трудової діяльності буде неминучий процес вивільнення низько кваліфікованої робочої сили.

Прогнозується, що в осяжному майбутньому однією з основних форм зайнятості стане «робота в хмарі», яка, на відміну від класичної зайнятості та існуючої дистанційної зайнятості, призводить до подальших процесів змін у трудових відносинах. Ці процеси мають бути формалізовані у сфері посткорпоративних структур та укоренитися в житті держави і суспільства з внесенням необхідних змін до чинного законодавства.

Список використаних джерел

1. Аналіз стану світового ринку праці в умовах глобальної діджиталізації. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/04/4.24._topicMaria-Ye.-Shkurat-Zoryana-I.-Kushko-Oleksandr-Ye.-Shkurat-1-66-79.pdf (дата звернення 04.12.2024).
2. The autonomous way to Industry 4.0. Ifr.org. URL: <https://ifr.org/case-studies/service-robots/the-autonomous-way-to-industry-4.0> (дата звернення 04.12.2024).
3. Labor market impacts of digitalization and automation. Newsroom.iza.org. URL: <https://newsroom.iza.org/en/archive/research/labormarket-impacts-of-digitalization-and-automation> (дата звернення 04.12.2024).
4. Соболев В. М., Мусіюк І. О. Тенденції зайнятості в умовах цифрової економіки. *Бізнес-інформ*. 2020. № 10. С.143-14.
5. Стратегія розвитку Індустрія 4.0. URL: <https://industry4-0-ukraine.com.ua/> (дата звернення 04.12.2024).
6. New Markets and New Jobs in the Digital Economy. Oecd.org. URL: <http://www.oecd.org/digital/ministerial/meeting/New-Markets-and-New-Jobsdiscussion-paper.pdf> (дата звернення 04.12.2024).
7. Labor market impacts of digitalization and automation. Newsroom.iza.org. URL: <https://newsroom.iza.org/en/archive/research/labormarket-impacts-of-digitalization-and-automation> (дата звернення 04.12.2024).
8. Шамілева Л. Л., Хандій О. О. Вплив цифрових трансформацій на економічну сферу праці: соціально-економічні ризики та наслідки. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 3 (57). С. 181-188.
9. Alcbcer V., Cruz-Machado V. Scanning the Industry 4.0: A Literature Review on Technologies for Manufacturing Systems. *Engineering Science and Technology. International Journal*. 2019. № 3. Р. 899- 91

Науковий керівник: *Макаренко П. М.*, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин Полтавського державного аграрного університету